

Varsler

OFOTEN TINGRETT

DOM

Avsagt: 14. oktober 2010

Saksnr.: 09-203737TVI-OFOT

Dommer: Tingrettsdommer Arne Eirik Kirkerud

Saken gjelder: Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven). Spørsmål om berettigelse av gitt advarsel. Krav om oppreisning.

Ulf Hæsken

Advokat Christopher Hansteen

mot

Lkab Norge AS

Advokat Thor Christian Hansteen

DOM

Saken gjelder

Saken gjelder spørsmål om berettigelse av advarsel gitt fra arbeidsgiver LKAB til arbeidstaker og hovedverneombud Ulf Hæsken.

Framstilling av saken

Saksøker Ulf Hæsken har vært ansatt hos saksøkte (LKAB) siden 1973. I avisen Fremover ble det den 30.09.2008 trykket et intervju med Ulf Hæsken angående støvplagene på og fra LKAB. Ulf Hæsken ga da flere uttalelser omkring støvproblematikken. Hæskens uttalelser ble gitt etter at han ble oppringt av journalisten.

Som følge av uttalelsene i Fremover ble Hæsken gitt en skriftlig advarsel fra LKAB den 02.10.2010. Advarselen var benevnt som 2. trinns advarsel etter LKABs arbeidsreglement, med tilhørende reaksjonssystem ved overtredelser. Etter LKABs oppfatning hadde han ved sine uttalelser brutt lojalitetsplikten til sin arbeidsgiver. Begrunnelsen var at han som verneombud hadde taushetsplikt i henhold til forskrift om verneombud og arbeidsmiljøutvalg § 11 og at verneombudet ikke hadde adgang til å gå ut i media med saker han finner kritikkverdige i forbindelse med virksomheten. Verneombudet skal først ta opp saken med bedriften og dersom han ikke får gehør hos bedriftens ledelse kan verneombudet ta saken opp med Arbeidstilsynet. Verneombudet har ingen rett til å gå ut med saken i media.

Ulf Hæsken godtok ikke denne advarselen. Norsk Transportarbeiderforbund som Hæsken er organisert i ba om at LKAB trakk advarselen tilbake. Dette ble ikke gjort og forliksklage ble tatt ut. I tilsvar til forliksklagen trakk LKAB advarselen, men fastholdt at det var grunnlag for LKAB for å gi advarselen.

Saken ble innstilt i forliksrådet i Narvik ved beslutning av 01.12.2009 og saken brakt inn for retten ved stevning av 21.12.2010, innkommet retten 28.12.2010.

Partene kom ikke til enighet med hensyn til om LKAB var berettiget til å gi advarselen eller ikke.

Hovedforhandling ble holdt i Narvik den 16. og 17. september 2010.

Saksøkerens påstandsgrunnlag

Ulf Hæsken gjør prinsipielt gjeldende at advarselen er uberettiget fordi intervjuet han ga med Fremover om støvplagen i Narvik innebar en varsling om kritikkverdige forhold i virksomheten i tråd med arbeidsmiljøloven § 2-4 nr 1 og 2. Det er saksøkte som har bevisbyrden for at varslingen har skjedd i strid med denne bestemmelsen.

Subsidiært gjøres gjeldende at advarselen er uberettiget fordi intervjuet ligger klart innenfor saksøkers alminnelige frihet til å ytre seg, jf Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10.

Hæsken gjør gjeldende at det var klart forsvarlig å varsle om de kritikkverdige forholdene i avisintervjuet. Forholdene var tidligere tatt opp i arbeidsmiljøutvalg, HMS utvalg m.v. uten at dette hadde medført tilstrekkelige forbedringer. Det var ikke hensiktsmessige å legge bånd på seg i den offentlige debatt i påvente av flere runder internt. Det må vektlegges at støvplagene gjelder forhold som det er allmenn interesse for i Narvik. Støvplagene har kontinuerlig vært gjenstand for debatt i lokalmediene, også før intervjuet.

Det gjøres gjeldende at advarselen av 02.10.08 er å anse som en lovstridig gjengjeldelse, jf arbeidsmiljøloven § 2-5 nr 1. Opplysninger og bevis gir grunn til å tro at det har funnet sted gjengjeldelse i strid med loven og det skal legges til grunn dersom ikke saksøkte sannsynliggjør noe annet.

Etter § 2-4 nr 2 skal varslingen være forsvarlig. Hæskens varsling var forsvarlig. Det var ikke brudd på noen taushetsplikt. Ved forsvarlighetsvurderingen er det viktig og se hen til Grunnlovens § 100. Den er en betydelig tolkingsfaktor og beskytter de ansattes yringsfrihet. Ytringsfriheten er en grunnleggende menneskerett, lojalitetsplikten er det ikke. Ytringsfriheten veier tungt når grensene skal trekkes mellom lojalitetsplikten i arbeidsforhold og de ansattes yringsfrihet om forhold i bedriften.

De forhold som Hæsken har påpekt er ikke forhold som går på bedrifts- eller forretningshemmeligheter og lignende som er taushetsbelagt. Det er gitt uttalelser om kritikkverdige forhold ved både det indre og ytre miljøet. Uttalelsene er det dekning for. Når det gjaldt uttalelsen om at de aldri har opplevd det verre gjaldt det primært det indre miljøet hvor de på flere steder vasset i støv. Men også når det gjaldt de ytre støvplagene var det dekning for dette, selv om det de siste måneder, sannsynligvis på grunn av gunstige værforhold, var oppnådd en viss bedring.

Den kritikken som ble fremsatt i intervjuet var nyansert og ikke noen overdreven kritikk. Som verneombud må det være tillatt å komme med slik kritikk. Det må ses hen til at saken

var tatt opp flere ganger internt i miljøutvalget uten at det var blitt noen løsninger. Således var intern varsling forsøkt.

Det må ved forsvarlighetsvurderingen også legges vekt på at det i Narviksamfunnet lenge har vært en pågående diskusjon om støvplagene. Det er en sterk allmenn interesse for disse problemene særlig fordi det er så mange som er berørt. LKAB har gjennom SILA prosjektet lagt ned store summer nettopp for å bedre miljøet og Hæsken har vært med i dette arbeidet. Målet med kritikken har ikke vært å skade men å forbedre kritikkverdige forhold i virksomheten.

Uttalelsene må ses på som faglig politiske ytringer som har et særlig sterkt vern. Det må kunne reises spørsmål om ikke han som verneombud hadde plikt til å varsle om forholdene. Konklusjonen må bli at varslingen var forsvarlig.

Etter arbeidsmiljøloven § 2-5 (3) krever Ulf Hæsken oppreisningserstatning. Det kreves ikke noen erstatning for øvrig da Hæsken ikke har lidt noe økonomisk tap. Vilkårene for erstatning er til stede fordi denne bestemmelsen fastsetter ansvar uten skyld og LKAB har foretatt en lovstridig gjengjeldelse. Ved utmålingen bør det ses hen til at arbeidsgiver har kombinert advarselen med å gi et forbud mot å gå ut i media. Det må reageres mot at en viktig funksjon som hovedverneombud gis munnskurv. Det må også legges vekt på preventive hensyn. Det må reageres mot en "tradisjon" for slik uakseptable inngrep i ytringsfriheten. Hensynet til at de ansatte og ikke minst de tillitsvalgte må få uttrykke seg fritt om kritikkverdige forhold ved bedriften. Det er viktig også for allmennheten og den offentlige debatt at det gis rom for dette. Det er også i virksomhetens interesse at kritikkverdige forhold blir avdekket og fulgt opp.

Saksøkerens påstand

1. *Advarsel tildelt Ulf Hæsken 02.10.2008 er uberettiget.*
2. *LKAB Norge AS v/ styrets leder dømmes til innen 14 dager å betale Ulf Hæsken oppreisningserstatning fastsatt etter rettens skjønn.*
3. *LKAB Norge AS v/ styrets leder dømmes til innen 14 dager å betale sakens omkostninger.*

Saksøktes påstandsgrunnlag

LKAB er av den mening at Ulf Hæskens uttalelser til avisa Fremover var av en slik art at det ga LKAB saklig grunn for å gi ham en skriftlig advarsel. Å gi en slik advarsel er ikke i

strid med arbeidsmiljøloven § 2-4 nr 1 og 2. LKAB har hjemmel i medhold av den ulovfestede styringsretten til arbeidsgivere til å gi en slik advarsel. Til advarselen som sådann er det å bemerke at det etter arbeidsreglementet var den mildeste skriftlige advarselen som kan gis. Det var på ingen måte truet med oppsigelse slik motparten har nevnt. Advarselen ble trukket og den ville ikke ha noe si for Hæskens arbeidsforhold.

Også arbeidsgiver mener at ytringsfriheten er vid. Det er ingen tvil om det. Men det finnes begrensninger i denne, men de krever hjemmel. Det finnes flere slike unntak. Lojalitetsplikt og taushetsplikt i arbeidsforhold kan gi grunnlag for begrensninger i ytringsfriheten.

Hæskens uttalelser er brudd på den taushetsplikt han har overfor sin arbeidsgiver. LKAB har et arbeidsreglement og i § 6 er det en klar og utvetydig bestemmelse om taushetsplikt for LKABs ansatte. Ved å uttale seg om forhold knyttet til LKABs drift og produksjon brøt Hæskens taushetsplikten.

LKAB har selv lagt opp rutiner for hvordan varsling skal gjennomføres i tråd med arbeidsmiljølovens § 3-6. Hæskens har valgt og ikke følge disse reglene og varslet i strid med disse.

I stede for å uttale seg til Fremover kunne han fritt tatt opp saken med Arbeidstilsynet eller annen offentlig myndighet. På den måten kunne han satt fokus på problemene uten at bedriften ble skadelidende.

Hæskens har ved sine uttalelser brutt lojalitetsplikten til sin arbeidsgiver. Dette fordi uttalelsene skapte tvil om LKABs evne og vilje til å løse problemene.

Dette fordi det var illojalt av Hæskens å uttale at: "han aldri hadde opplevd det verre", når han i forkant var gjort kjent med at støvnedfallet var blitt mindre.

Det var illojalt å fremme påstand om at LKAB ikke lenger klarer å håndtere støvplagen på en fornuftig måte ved å uttale: "han mener at støvplagen i Narvik er blitt så stor og omfattende at hans arbeidsgiver ikke lenger klarer å håndtere den på en fornuftig måte".

Det var også illojalt av Hæskens å uttale seg eksternt om bedriftsinterne forhold knyttet til hvor i produksjonskjeden støvplagen oppsto.

Det råder en ulovfestet lojalitetsplikt i arbeidsforhold. Denne plikten innebærer begrensninger for ansattes ytringer. Det er illojalt å komme med uttalelser som det ikke er belegg for. Dette har Hæskens gjort ved å uttale at det aldri har vært verre. Dette var ikke riktig da det var målbare rapporter som tilsa at forholdene hadde bedret seg. Dette visste Hæskens. Likeså at de vasset i støv, noe som bare gjaldt enkelte steder. Han viste også til

at det var de nye pelletsproduktene som var årsaken. Dette er heller ikke riktig da den pelletsen som all hovedsak fraktes er den samme som for 10 år siden. Hæskens uttalelser er ikke holdbare på flere punkter.

Uttalelsene var også egnet til å skade LKAB. Det må ses hen til at LKAB var inne i en stor satsning med SILA prosjektet som hadde en kostnadsramme på oppimot 2 milliarder kroner. Det er skadelig for LKAB når det tross en slik satsing skapes tvil om LKABs egnethet, vilje og evne til å løse problemene. Det medfører mye ekstraarbeide og ansatte kan lett miste fokus på eget viktig miljøarbeide/tiltak. LKAB settes i et dårlig lys i lokalmiljøet. Dette måtte Hæskens forstå.

LKAB gjør videre gjeldende at uttalelsene til Hæskens skjedde på en måte som ikke var forsvarlig i henhold til arbeidsmiljøloven § 2-4 nr 2.

Dette begrunnes med at uttalelsen var uheldig og skadelig for LKAB. Bedriften var midt oppe i en stor ombygging i Narvik som blant annet var ment å skulle gi en forbedring av støvnedfallet. Uttalelsene skapte unødvendig spekulasjon og tvil om noen forbedring ville skje, og de bidro til å gi bedriften et unødvendig dårlig omdømme i lokalmiljøet.

Det var videre uforsvarlig å uttale seg i strid med opplysningene som var fremkommet i møtet i arbeidsmiljøutvalget 12.09.2008, uten at dette var avklart i forkant.

Hæskens uttalelser til Fremover ligger ikke innenfor den alminnelige frihet til å ytre seg i medhold av Grunnloven § 100 eller EMK artikkel 10. Det gjelder en rekke lovfestede og ulovfestede begrensinger her, blant annet lojalitetsplikt og taushetsplikt i arbeidsforhold.

Det er enighet mellom partene at det sentrale spørsmålet er om dette er en forsvarlig varsling. Det er da viktig å vurdere saken slik den var på tidspunktet for intervjuet og da advarselen ble gitt. Opplysninger i ettertid og vurderinger ut fra dette skal ikke være avgjørende.

Det er ikke grunnlag for at Hæskens kan kreve oppreisningserstatning i medhold av arbeidsmiljøloven § 2-5 nr 3. Vilkaene for dette er ikke oppfylt. Han har brutt både taushetsplikt og lojalitetsplikten i sitt arbeidsforhold. Det foreligger ingen gjengjeldelse fra LKABs side. Hans varsling er heller ikke forsvarlig. LKAB har i tillegg trukket tilbake advarselen slik at den ikke får noen konsekvenser. Det at LKAB fortsatt mener at de var berettiget til å gi advarsel må stå dem fritt å mene. Som for Hæskens må det gjelde meningsfrihet.

Saksøktes påstand

1. *LKAB frifinnes i påstand om at advarsel tildelt Ulf Hæsken er uberettiget. Advarsel tildelt Ulf Hæsken 02.10.2008 var berettiget.*
2. *LKAB frifinnes for krav om å betale oppreisningserstatning.*
3. *Ulf Hæsken dømmes til innen 14 dager å betale sakens omkostninger.*

Rettens vurdering

Partene synes enige om at det sentrale spørsmålet i saken er om de uttalelser som Ulf Hæsken ga gjennom intervjuet i avisen Fremover den 30.09.2008 er en forsvarlig varsling eller ikke.

Arbeidsmiljøloven § 2-4 og § 2-5 gir regler om såkalt varsling av kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Bestemmelsene definerer ikke hva som omfattes av begrepet varsling. Av forarbeidene fremgår det at det gjelder alle former for opplysninger, dokumenter og kritiske ytringer som en arbeidstaker går ut med om forhold knyttet til bedriften. LKAB har i tråd med loven laget egne varslingsregler.

Med begrepet kritikkverdige forhold siktes i første rekke til straffesanksjonerte forhold og annet mislighold overfor lovbestemte påbud og forbud. Videre kan det gjelde det brudd på etiske standarder. Dette bør være brudd på etiske standarder som er allment akseptert og ikke bare en subjektiv fortolkning av den enkelte. Det må også være en allmenn interesse for dette, før det kan anses som varsling. Subjektive kritiske ytringer basert på den enkeltes politiske eller etiske oppfatninger faller utenfor arbeidsmiljøloven § 2-4, men vil være vernet av Grunnloven § 100.

Forurensing av miljøet vil også falle inn under begrepet kritikkverdige forhold. Slik forurensing vil gjerne da innebære direkte lovbrudd. Støvforurensing som denne saken dreier seg om er av en slik karakter at det etter hva retten har forstått ikke er strid med lover og påbud eller overskrider rammen for gitte tillatelser.

Varsling om støvplager ved LKAB kan neppe ses på som et typiske tilfelle som det ved varslingsreglene er tenkt på. Dette fordi støvplagene ved LKAB i alle år har vært et kjent og tilbakevendende tema i Narviksamfunnet. Det har vært skrevet mye om støvplagene og debattert i avisene. Når det gjelder de ytre støvplager er det mange innbyggere i Narvik som er berørte. Utviklingen av støvplagene har på denne bakgrunn åpenbart allmenn interesse.

En varsling i arbeidsmiljølovens forstand synes normalt å innebære varsel om ikke kjente kritikkverdige forhold. Det som antas å være nye opplysninger i det aktuelle intervjuet med Hæsken var at støvplagen aldri har vært verre, at årsakene til støvplagene ligger i pelletsverkene i Sverige og at Hæsken er i tvil om LKAB bruker nok energi på å finne gode løsninger.

Retten vurderer de aktuelle temaene som tas opp til å falle innunder begrepet kritikkverdige forhold.

Hæsken er hovedverneombud ved bedriften. Han fant det riktig å gå ut med sine synspunkter og opplysninger om utviklingen av støvplagene når han ble spurt om det. Dette må også ses i lys av at LKAB på denne tiden hadde startet med SILA utbyggingen, som også var et stort miljøprosjekt. Deler av Hæskens uttalelser må anses som varsling i forhold til arbeidsmiljøloven § 2-4. Retten ser i det følgende på om varslingen var forsvarlig.

Støvproblemene var en gjenganger på møtene i Arbeidsmiljøutvalget i bedriften. Likeså i de årlige miljørapporter som LKAB utarbeider. Det er satt ut målepunkter flere steder, både på og utenfor anlegget, som avleses og gir muligheter for å følge med utviklingen.

Etter arbeidsmiljøloven § 2-4 (1) har en arbeidstaker rett til å varsle. Pkt (2) i bestemmelsen setter krav om at en varsling skal være forsvarlig. Videre heter det i samme punkt at en arbeidstaker uansett har rett til å varsle i samsvar med varslingsplikt eller virksomhetens rutiner for varsling. Det samme gjelder varsling til tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter.

Sagt med andre ord, vil også en varsling utenom de siste nevnte kanaler, kunne være forsvarlig. Om Hæskens varsling gjennom avisintervjuet den 30.09.08 skal anses som forsvarlig eller ikke, er sakens kjernepunkt.

Ved forsvarlighetsvurderingen må det ses på flere forhold. Et spørsmål i denne vurderingen er om saken er forsøkt tatt opp internt i bedriften før den havner i media. Etter bevisførselen i denne saken må det legges til grunn at de tema som intervjuet omhandler har vært tatt opp internt. Det går frem av referater fra Arbeidsmiljøutvalget ved LKAB at støvplagene, målingene og eventuelle tiltak, har vært et fast tema på møtene. Det fremkommer også at Hæsken konkret har tatt opp spørsmålet om det gjøres nok i Sverige med hensyn til pelletsen som støvfaktor, og støvplagen internt med krav om renhold. Det kan nok være et diskusjonstema hvor langt et verneombud bør gå i den interne varslingen før han kan gå ut i media om forholdene.

LKAB har anført at Hæsken har begått brudd på taushetsplikten. Taushetsplikten for de ansatte er regulert inn i arbeidsreglementet § 6. Bestemmelsen er generelt utformet og det

heter: "Arbeidstakere er forpliktet til å bevare taushet om produksjonshemmeligheter, anbud, kalkyler og lignende bedriftsanliggender som arbeidstakere får kjennskap til." Hæskens uttalelser om støvplagene kan slik retten ser det ikke være brudd på denne taushetsplikten. Uttalelsene berører ikke produksjons- eller forretningshemmeligheter eller andre lignende forhold som det vil kunne være saklig grunn for bedriften til å pålegge taushet om.

Retten kan heller ikke se at Hæskens som verneombud har brutt § 11 i forskriften om verneombud. Bestemmelsen, § 11 første ledd pkt 2, har en noenlunde tilsvarende formulering som i arbeidsreglementet.

Det er uenighet mellom partene om Hæskens uttalelser var korrekte faktisk sett. Når Hæskens uttaler at det har vært verre er det slik retten ser det både "riktig" og "galt." Det er et poeng her at det må skilles mellom det indre og det ytre miljøet. Hæskens antas å ha rett med hensyn til det indre miljø. Deler av arbeidsplassen støvet ned og de praktisk talt vasset i støv. Dette bekreftes også av bedriftssykepleieren ved LKAB som beskrev det slik at da hun var med på en befaring var enkelte områder så støvet at det var vanskelig å orientere seg på grunn at dårlig sikt.

Når det gjaldt det ytre miljøet er hans uttalelser ikke helt treffende. Målinger har vist at i de to siste periodene i 2008 før uttalelsen ble gitt var støvplagene redusert. Støvmålingene av ytre utslipp (til luft) viser også nedgang i 2008 i forhold til både 2006 og 2007. Sett i forhold til tidligere år var støvutslippene til luft høye også i 2008, i forhold til hele 90-tallet og fram til 2006.

Når det gjaldt det ytre miljøet og nedgangen her, hevdes det fra saksøkte at det vil være svært avhengig av værforholdene. Det antas å være riktig, men det er ikke fremlagt dokumentasjon på hvordan været har innvirket på de konkrete målingene. Målingene viste en bedring og sett i denne sammenheng er uttalelsen om at det aldri har vært verre, ikke korrekte.

For LKAB som bedrift vil en slik omtale som intervjuet beskrev, høyst sannsynlig være av negativ karakter. Det er mulig LKABs renommé vil kunne bli noe redusert, i alle fall over en kortere tid. Virkningene for renomméet vil imidlertid være avhengig av hvordan bedriften takler både omtalen og problemet på. Det vil også kunne innebære en del ekstra arbeide både internt og eksternt.

Retten kan likevel ikke se at LKAB ble påført skader av betydning her. Dette skyldes at støvproblemene er allment kjente og at det nye forhold som kommer frem i intervjuet begrenser seg til å være vernombudets anførsler om at årsaken til problemet ligger i Sverige, og at det inne på deler av anlegget er store problemer.

I denne sammenheng må det tas i betraktning at LKAB nettopp har gjennomført en stor investering i et nytt lukket siloanlegg til lossing av malmen. Et prosjekt som også skal være en stor miljømessig forbedring. At det såes tvil om LKABs vilje til å løse støvproblemene når bedriften satser så mye kan nok være vanskelig for LKAB å forstå og akseptere. Noen større målbar skadevirkning kan intervjuet neppe ha medført.

Etter en samlet vurdering er retten kommet til at varslingen er forsvarlig. Det er diskutabelt om Hæsken ikke burde fulgt de interne varslingsregler nærmere, ved å gå til Arbeidstilsynet med forholdene og ikke ut i avisen. Noen avgjørende betydning kan dette likevel ikke få.

Hæsken har forklart, og retten finner ikke grunn til å tvile på, at det var avisen Fremover som ringte og spurte ham om et intervju. Han fant det greit å gi sine synspunkter. Hæsken har ikke selv tatt initiativ til å gå ut i pressen med kritikken.

Intervjuet framstår, slik retten ser det, ikke som en ensidig og ubalansert kritikk mot LKAB, selv om at brodden rettes mot at det gjøres for lite med pelletsen i Sverige og at det reises tvil om ledelsen bruker nok energi på å finne gode løsninger. Det må legges til grunn at formålet til Hæsken er å få bedret på forholdene. Et hovedverneombud må innrømmes en slik frihet til å ytre seg utad om forhold som bedriften over lengre tid har hatt problemer med, uten å greie å bli kvitt.

I LKABs egne varslingsrutiner står det at målet med de nye reglene er å fremme åpenhet og bidra til å bedre ytringsklimaet i den enkelte virksomhet. Bedriften bør da sette en god takhøyde og være varsom med å tildele advarsel til arbeidstaker som varsler med tanke på å bedre forholdene i bedriften, selv om bedriften ikke skulle være uenig i ytringenes innhold. Redskapet ved uenighet antas i dag å være saklig informasjon og korrigeringer av eventuelle feil.

Konklusjonen blir at Ulf Hæsken har varslet på en måte som må anses forsvarlig etter arbeidsmiljøloven § 2-4 (2).

Advarselen fra LKAB ble gitt den 2 oktober 2008. Grunnlaget for advarselen er at Hæsken gjennom intervjuet i Fremover to dager før, har brutt lojalitetsplikten til arbeidsgiver og den taushetsplikt han har etter forskrift om verneombud og etter LKABs arbeidsreglement.

Det er ikke tvilsomt at advarselen må ses på som en gjengjeldelse som rammes av arbeidsmiljøloven § 2-5. Etter § 2-5 (1) er gjengjeldelse mot arbeidstaker som varsler i samsvar med arbeidsmiljøloven § 2-4 forbudt. Med gjengjeldelse menes ulike former for sanksjoner til ugunst for den som har varslet, som følge av varslingen. En advarsel som her er gitt må anses som en slik sanksjon – en gjengjeldelse.

Oppreisning

Ulf Hæsken har krevd oppreisning. Etter arbeidsmiljøloven § 2-5 (3) kan den som er utsatt for gjengjeldelse i strid med første ledd kreve oppreisning uten hensyn til arbeidsgiverens skyld. Oppreisningen skal settes til det beløp som retten finner rimelig under hensyn til partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

Loven gir anvisning på et rimelig bredt skjønn med hensyn til hva som kan tillegges vekt. Dette er naturlig i og med at de ulike gjengjeldelser kan ha svært forskjellig karakter. I denne saken er det reagert med 2. trinns advarsel etter LKABs reglement. Første trinn er en muntlig advarsel slik at 2. trinns advarsel er den mildest skriftlige advarsel en arbeidstaker kan få.

Saksøkte har anført at det må tas hensyn til at advarselen er kombinert med et forbud mot å gå ut i media, å kneble hovedverneombudet. Retten oppfatter ikke advarselen så skarp, men det gjentas i advarselen at verneombudet ikke har adgang til å gå ut i media. LKAB knytter dette til taushetsplikten og til at de interne varslingsregler kun gir adgang til å gå til offentlige myndigheter, eksempelvis Arbeidstilsynet.

Dette standpunktet er ikke riktig fordi arbeidsmiljøloven § 2-4 åpner for en forsvarlig varsling utenfor de interne varslingsregler. Den generelle ytringsfriheten, jf Grunnlovens § 100, gir også en adgang til å ytre seg, så lenge det ikke er gjort saklige begrunnede inngrep i den.

Det må også legges til grunn at Ulf Hæsken som hovedverneombud til dels har hatt belastninger som følge av LKABs reaksjon. På grunn av hans lange yrkeserfaring og erfaring som tillitsvalgt og verneombud har det, etter hva retten forstår, gått greit, men Hæsken har ikke lagt skjul på at det ikke alltid har vært så lett å følge opp jobben som verneombud i ettertid.

LKAB trakk advarselen tilbake ved sitt tilsvarende svar til forliksrådet. Dette innebærer blant annet at advarselen som sådan ikke skal kunne gis noen arbeidsrettslige konsekvenser, for eksempel kunne tas frem og tas hensyn til ved eventuelle seinere forhold. At advarselen trekkes tilbake må innebære en lettelse for Hæsken. At LKAB ikke ville gå tilbake på at det var grunnlag for ileggelse av advarselen, reduserer betydningen av at advarselen er trukket tilbake.

Retten vil ikke unnlate å peke på at saken ikke er av de alvorligste, verken sett med hensyn til hva det ble varslet om, og gjengjeldelsen form. Dette fordi støvproblemene er så godt kjente og debatterte, og at det etter hva som er fremkommet i retten, ikke er tale om utslipp som er utenfor rammen av hva som er godkjent av forurensingsmyndighetene.

De nye reglene om varsling er kommet til for å skape større åpenhet om kritikkverdige forhold. Større åpenhet antas å ligge i tiden, men utviklingen fremover vil vise dette. Uansett er det viktig å gi de som tar belastningen med å varsle et vern, slik at lovens intensjoner oppfylles. Særlig må dette gjelde for et hovedverneombud i bedriften.

Etter en samlet vurdering er retten kommet til at oppreisningen settes til kr 15.000,-

Saksomkostninger

En part som har vunnet saken har krav på å få dekket sine saksomkostnader fra motparten. Dette følger av tvisteloven § 20-2 (1). En sak anses som vunnet dersom en part har fått medhold fullt ut eller i det vesentlige, jf samme bestemmelse, annet ledd.

Ulf Hæsken har fått medhold i det vesentlige. Det vesentligste spørsmålet i saken er om LKAB var berettiget eller ikke til gi advarselen. Hæsken har også fått medhold i sitt krav om oppreisning med kr 15.000,-. Det har fra saksøker vært hevdet at beløpet måtte være betydelig og begrenset oppad til kr 100.000,-. I saksøkers påstand er det påstått oppreisning kun fastsatt etter rettens skjønn. At saksøker har fått medhold i et beløp mindre enn antydnet, endrer ikke at saken er vunnet i det vesentlige.

Retten har vurdert om noen av unntaksreglene i § 20-2 (3) kan komme til anvendelse, men ikke funnet de anvendelige i saken. Retten kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner som skulle gjøre det rimelig å fritta for erstatningsansvar for saksomkostnadene.

Advokat Christopher Hansteen har inngitt omkostningsoppgave på i alt kr 110.984,-. Det påhviler ikke merverdiavgift på omkostningsbeløpet da advokat Hansteen er fritatt for momsplikt. Motparten har ikke hatt innsigelser til omkostningsoppgaven og retten legger den til grunn.

D o m s s l u t n i n g :

1. LKABs advarsel tildelt Ulf Hæsken 02.10.2008 er uberettiget.
2. LKAB Norge AS v/ styrets leder dømmes til innen 14 – fjorten – dager å betale Ulf Hæsken oppreisningserstatning med kr 15.000,- - femtusen kroner -.
3. LKAB Norge AS v/ styrets leder dømmes til innen 14 dager å betale saksomkostninger til Ulf Hæsken ved advokat Christopher Hansteen med kr 110.984,-.

Retten hevet

Arne Eirik Kirkerud

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.